

2. Delovni list

STABILNO ALTERIRANI AKORDI DIATONIČNEGA TIPA

NAPOLITANSKI SEKSTAKORD IN FRIGIJSKI AKORD

Durov kvintakord na nižani drugi stopnji v duru in v molu nosi zaradi svoje poltonske oddaljenosti od toničnega akorda – enakega odnosa kot v frigijskem modusu – **frigijski akord** – **F** (nekateri teoretiki tega imena ne uporabljajo in ga poimenujejo kar kot napolitanski akord v osnovni legi). Prvi obrat frigijskega akorda, ki je bil v praksi še mnogo pogostejše v uporabi, je **napolitanski sekstakord** – **N⁶**. Svoje ime je dobil po skupini pomembnih italijanskih opernih skladateljev, povezanih z Neapljem, ki so delovali v osemnajstem stoletju. Kljub temu, da so omenjeni akord relativno pogosto uporabljali, pa pri tem niso bili prvi, niti edini.

1. LASTNOSTI

Tako napolitanski sekstakord kot frigijski akord sta pogostejša v molovi tonaliteti, čeprav ju je moč srečati tudi v duru. V molu vsebujeta samo eno stabilno alteracijo - $\downarrow 2$ lestvično stopnjo, v duru pa dve - poleg $\downarrow 2$ še $\downarrow 6$ lestvično stopnjo. Kljub temu, da gre za akorda, ki sta po gradnji durova, zaradi navzdol alteriranega tona (tonov) v kontekst, kjer sta uporabljena, prineseta temnejšo barvo. Tako frigijski akord kot njegov obrat napolitanski sekstakord izražata močan subdominantni karakter. Pri napolitanskem sekstakordu njegov osnovni ton, ki z basom oklepa sekstni interval, imenujemo napolitanski seksta. Kot navzdol alteriran ton je $\downarrow 2$ vodilni ton v smeri navzdol. Najpogosteje se giblje s skokom za $zm3$ navzdol v vodilni ton D, ta pa potem postopno navzgor v primo T, ki predstavlja razvez obeh tonov. Možen je tudi takojšnji razvez $\downarrow 2$ navzdol v primo T, v notranjih glasovih pa (če je v akordu $\downarrow 2$ podvojena) tudi realteracija navzgor v lestvično drugo stopnjo.

2. GRADNJA

Za oba akorda velja, da ju gradimo predvsem s podvojeno terco (pri napolitanskem sekstakordu je to basov ton). Poleg tega se v praksi pojavlja tudi podvajanje osnovnega tona akordov – gre seveda za svojevrstno izjemo, saj je v tem primeru podvojen alteriran ton.

3. OZNAČEVANJE

V praksi se akorda navadno označuje s črkama F (frigijski) in N⁽⁶⁾ (napolitanski), čeprav je poleg omenjenega moč najti tudi označevanje z II (lahko z dodano označbo alteracij, torej -1 in -5) ali poenostavljeno z $\bar{II}$.

4. DOSEGANJE IN RAZVEZOVANJE

Akorda N⁶ in F kot subdominantna akorda ne moreta biti uvedeni s katerikoli akordom D funkcije. Sledita torej predvsem akordom T, VI, III, S in II stopnje. N⁶ lahko slednjima sledi tudi kot neakordičen pojav (menjalen, zadržan, appoggiatura itn.).

Tako N⁶ kot F sta akorda, ki najpogosteje vodita v D oziroma v akord z dominantno funkcijo. Med N⁶ oz. F in D nastopa t.i. polarna razdalja med akordi – akorda si v kvintnem krogu ležite nasproti, kar v tonalnem okolju pomeni največjo možno oddaljenost. V izogib

prečju, ki bi nastalo med $\downarrow 2$ v N^6 oz. F in med lestvično 2. st. (v D nastopa kot kvinta), se ob razvezovanju v D četvero-zvok njegova kvinta opušča. Zelo pogosto se pred razvezom v D akord pojavita še eno ali dve vmesni sozvočji – kvartseksakordni zadržek na D, izmik v vii/D ali (redkeje) v D/D, lahko pa tudi izmik in zadržek skupaj. Možen je tudi razvez direktno v T akord, ki pa je v praksi redkejši.

Zgledi:

~ vpišite funkcijske ter generalbasne označbe

3. L. van Beethoven: Sonata Op. 27, št. 2

Adagio sostenuto

Pri razvezovanju F se včasih (če je to v smislu sekvence) ob razvezu pojavi v basu tudi skok za zvečano 4 (pr. 205).

4. F. Chopin: Preludij Op. 28, št. 20

5. J. S. Bach: 2. suita za orkester v h-molu, 7. st. - Badinerie

Allegro

b: -II⁶   V²

6. W. A. Mozart: Klavirski koncert K. 488, 2. st.

Adagio

f#: I   VI   -II⁶   I₄⁶   V⁷ I

Ob podvajanju napolitanske sekste, se tisti od tonov, ki je v notranjem glasu, realterira:

7. L. van Beethoven: Bagatela Op. 119, št. 9

Vivace moderato

p   p   p   f   p

P   5

Včasih se pred nastopom N⁶ oz. F pojavi pripadajoča D. Gre torej za izmik v stransko vejo frigijskega akorda:

8. F. Chopin: Mazurka Op. 7, št. 29

cresc.   poco rall.   a tempo

3   15

Vaje:

1. Analizirajte, vpišite funkcijske in generalbasne označbe

9. F. Chopin: Valček Op. 34, št. 2

2. harmonizirajte, vpišite funkcijske in generalbasne označbe

3. Harmonizirajte sopranovo linijo, vpišite funkcijske ter generalbasne označbe; šestnajstink ne harmonizirajte posebej, nastopijo naj kot nekaordični oz figurativni toni

Allegretto